

ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ – ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΜΕ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Μαρία Ξεντίδου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ενότητες

Θεωρία & Εφαρμογές

Υλικό

Εργασία

Επικοινωνία

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία

Εισαγωγή στην Οργανωσιακή & Εργασιακή
Ψυχολογία

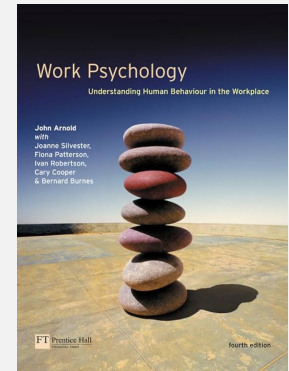
Εφαρμογές: Ταυτότητες & Ετερότητες

- Φύλο
- Ψυχολογικοποίηση & Σχολικός
Εκφοβισμός
- Πολυπολιτισμικότητα,
μετανάστευση & πολιτειότητα στο λόγο
εκπαιδευτικών

ΥΛΙΚΟ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Δυναμική ανανέωση τίτλων &
πηγών

- eclass
- Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο
  - mxenitidou@uowm.gr

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Ορισμοί και πραγματοποίηση

Ποικιλότητα στην Κοινωνική Ψυχολογία

- Κριτική Κοινωνική Ψυχολογία
- Ανθρωπιστική και βιωματική Κοινωνική Ψυχολογία
- Πειραματική Κοινωνική Ψυχολογία

Το ατομικό και το κοινωνικό

ΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΟΠΟΙΗΣΗ

- Ποικίλα νοήματα
- Πρότυπα γνώσης και τρόποι κατανόησης, Π.χ.
  - *«Προσπάθεια να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε πώς οι σκέψεις, τα αισθήματα και η συμπεριφορά των ατόμων επηρεάζονται από την πραγματική, τη φανταστική ή την υποδηλούμενη παρουσία άλλων ανθρώπων» (Allport, 1954, σελ. 5)*
- Πραγμοποίηση (reification) «μετατροπή αφηρημένης έννοιας ή και προσώπων σε αντικείμενο, πράγμα»

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

- Κυρίαρχη στη Βόρεια Αμερική & Ευρώπη
- **Παραδοχές:**
  - Η κοινωνική συμπεριφορά είναι αντικειμενικά περιγράψιμη και **μετρήσιμη**
  - Η κοινωνική συμπεριφορά αποτέλεσμα παραγόντων που βρίσκονται μέσα και έξω από το άτομο
  - Συστηματικές σχέσεις (που υπόκεινται σε νόμους) μεταξύ παραγόντων και συμπεριφοράς ώστε γενικά ισχύουν για τους περισσότερους ανθρώπους, τις περισσότερες φορές
- **Κεντρικό ερώτημα:** πώς θα διατυπώσουμε γενικούς νόμους για την ανθρώπινη κοινωνική συμπεριφορά που θα αυξήσουν τη γνώση μας και θα έχουν πρακτική αξία για όσους εργάζονται σε εφαρμοσμένους επιστημονικούς κλάδους.
- **Μέθοδος:** κυρίως πειράματα, ερωτηματολόγια (έμφαση στις μεταβλητές)

ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΒΙΩΜΑΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

- Θεμελίωση μελέτης προσωπικής και κοινωνικής ζωής στην πραγματικότητα της **βιωμένης εμπειρίας**
- Υλικός κόσμος και βίωμα
  - Εμπειρία και νοηματοδότηση των ίδιων των ατόμων
  - Βιωματική εμπειρία ως ενεργητική κατασκευή
- **Κεντρικό ζήτημα:** η ανάπτυξη ενός επιστημονικού πεδίου που θα μας βοηθά να **κατανοούμε** τη συνειδητή εμπειρία της προσωπικής μας ύπαρξης και των σχέσεών μας και θα μας παρέχει μια βάση για τη βελτίωση των τρόπων με τους οποίους βιώνουμε τις ζωές μας
- **Μέθοδος:** αφηγήσεις, (συμμετοχική) παρατήρηση, πλέγμα ρεπερτορίων

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

- **Κοινωνικό πλαίσιο** – δομείται από ανισότητες με όρους εξουσίας. Ενας οργανωμένος τρόπος ζωής που περιλαμβάνει:
  - Το υλικό περιβάλλον
  - Την τεχνολογία
  - Τους τρόπους οικονομικής παραγωγής
  - Τη γλώσσα
  - Τα νοήματα
  - Τις ιδεολογίες
  - Την κουλτούρα
- Όχι απλώς η επιρροή ενός ατόμου πάνω στο άλλο, αλλά και τις σχέσεις που χτίζονται μέσα στο χρόνο, την οικογενειακή ζωή, τις ευρύτερες κοινότητές μας, τις ομάδες αναφοράς και τη συλλογική ιστορία της κοινωνίας μας.
- **Θέματα**, π.χ. ταυτότητες και εαυτός – πώς επενεργούν τα στερεότυπα και οι πολιτισμικές εικόνες;
- **Μέθοδοι**, π.χ. κείμενα, συνέντευξη
- **Κριτική** – η ΚΨ όχι αμέτοχος θεατής - αναγνώριση αξιακής φόρτισης - όχι απλώς μια ηθική επιστήμη, αλλά μια *πολιτική* επιστήμη – **αποδόμηση & δράση**

ΤΟ
ΑΤΟΜΙΚΟ
ΚΑΙ ΤΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ

Κομβικό ζήτημα στην ΚΨ

- Εστίασης
- Μελέτης
- Αντιπαράθεσεων
  - *Πχ. Το άτομο σε ένα (κοινωνικό) πλαίσιο;*

Ψυχολογική ΚΨ – Το κοινωνικό πλαίσιο ως επιπρόσθετη μεταβλητή που τροποποιεί την ατομική ψυχολογία

Μελέτη κοινωνικής αντίληψης, κοινωνιογνωσίας, κοινωνικής κινητοποίησης και εξέλιξης

Κοινωνιολογική ΚΨ – Το κοινωνικό πλαίσιο κατασκευάζει τα άτομα

Μελέτη των τρόπων με τους οποίους τα κοινωνικοπολιτισμικά πλαίσια επιτρέπουν και δημιουργούν ταυτότητες και κοινωνικές πρακτικές, π.χ. κοινωνικές αναπαραστάσεις

ONTOLOGIA

- Υποθέσεις για τη «φύση» της υπόστασής μας (ποιοι είμαστε)
- Υποθέσεις για την ύπαρξή μας (τι μας κάνει αυτό που είμαστε)
- Υποθέσεις για την πραγματικότητα (τι πιστεύουμε ότι είναι ο κόσμος – κοσμοθεωρία)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΑ & ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

- Τι μπορούμε να γνωρίσουμε για τον κόσμο (ποια είναι τα όρια των μεθόδων και της γνώσης που μπορούμε να αποκτήσουμε για τον κόσμο);
- Πώς μπορούμε να γνωρίσουμε τον κόσμο (μέθοδος);

ΘΕΜΑΤΑ

ΕΑΥΤΟΣ /ΟΙ,
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ/ΕΣ

ΑΠΟΔΟΣΕΙΣ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΓΝΩΣΗ, ΝΟΗΣΗ,
ΣΚΕΨΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΠΙΡΡΟΗ

ΟΜΑΔΕΣ,
ΔΙΟΜΑΔΙΚΕΣ
ΣΧΕΣΕΙΣ

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ,
ΠΡΟΚΑΤΑΛΗΨΗ,
ΕΠΙΘΕΤΙΚΟΤΗΤΑ

«ΦΙΛΟΚΟΙΝΩΝΙΚΗ»
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ

ΕΛΞΗ, ΣΧΕΣΕΙΣ

ΛΟΓΟΣ, ΓΛΩΣΣΑ,
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ,
ΔΙΑΔΡΑΣΗ

ΣΤΑΣΕΙΣ

ΜΕΘΟΔΟΙ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

**ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΑ «ΡΕΥΜΑΤΑ
ΣΚΕΨΗΣ» ΣΤΗΝ
ΚΟΙΝΩΝΙΟΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΡΕΥΝΑ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ**

Καταστασιακή θεώρηση

Ορθολογικά δρων υποκείμενο

Κοινωνική νόηση

Ομάδα

Εξελικτική θεώρηση

Διαπολιτισμική θεώρηση

Κοινωνικές αναπαραστάσεις

Ιδεολογική θεώρηση

Ανάλυση λόγου/λογοψυχολογία

Ανάλυση συνομιλίας

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΑΚΗ
ΘΕΩΡΗΣΗ

- πώς οι καταστάσεις μπορούν να διαμορφώσουν τη γνώση ή/και τη συμπεριφορά ενός ατόμου, ανθρώπων ή κάποιας ομάδας.
- <https://www.vox.com/2018/6/13/17449118/stanford-prison-experiment-fraud-psychology-replication> - χρήσιμη επισκόπηση κάποιων αντιπαραθέσεων που αφορούν το Πείραμα της Φυλακής του Stanford του Zimbardo.
- www.bbcprisonstudy.org - χρήσιμη επισκόπηση με λιγότερο γνωστό υλικό από τη μελέτη φυλακής των Reicher και Haslam (2006)

ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΑ
ΔΡΩΝ
ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ

- Η συμπεριφορά μας είναι (ή κανονικά θα έπρεπε να είναι) ορθολογική, συνήθως καθοδηγούμενη από την αντίληψή μας για το τι θα μας ωφελήσει.
- Η έρευνα που βασίζεται σε αυτή την παράδοση τείνει να παρουσιάζει την ορθολογική λήψη αποφάσεων και την ορθολογική δράση είτε ως κανόνα είτε ως **εξιδανικευμένο μοντέλο** ατομικής συμπεριφοράς που συχνά τροποποιείται στην πράξη, καθώς εκεί λειτουργούν σφάλματα και μεροληψίες.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΝΟΗΣΗ (ΚΟΙΝΩΝΙΟΓΝΩΣΙΑ)

- Εξετάζει τον τρόπο που **σκεφτόμαστε** μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο ή τον τρόπο που αντιμετωπίζουμε τις διαφορετικές πτυχές του κοινωνικού μας κόσμου ως σημαντικό θέμα εστίασης αυτό καθαυτό και το χρησιμοποιεί για να εξηγήσει διαφορετικές πτυχές των σκέψεων, των συναισθημάτων ή/και της συμπεριφοράς μας.
- Η κοινωνιογνωστική έρευνα ασχολήθηκε ιδιαίτερα με κάποιες από τις **γνωστικές και συμπεριφορικές συνέπειες των μοτίβων σκέψης μας**, όπως, για παράδειγμα, ότι όταν εντάσσουμε τους ανθρώπους σε μία ή περισσότερες **κατηγορίες** ενδέχεται να τους σκεπτόμαστε με όρους προκατάληψης.

ΟΜΑΔΑ

- Διαφορετικές ερευνητικές παραδόσεις που ασχολούνται με **σύνολα ανθρώπων που θεωρούνται (από τους τρίτους ή από τους ίδιους τους συμμετέχοντες) ότι αποτελούν ομάδες ή πλήθος.**
- Στην έρευνα αυτή περιλαμβάνονται ορισμένες διαμετρικά αντίθετες θέσεις, όπως **το εάν η συμπεριφορά της ομάδας και του πλήθους πρέπει να εξεταστεί ως απώλεια ελέγχου ή ως μετάβαση σε ένα διαφορετικό είδος ελέγχου με γνώμονα την ομαδική ταυτότητα.**

ΕΞΕΛΙΚΤΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

- Η ιδέα ότι οι ενέργειές μας κατευθύνονται από την **αίσθησή μας για το τι θα μας ωφελήσει ή τι ωφέλησε τους προγόνους μας από εξελικτική σκοπιά.**

ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

- Ερευνητικές προσεγγίσεις με σημαντικές διαφοροποιήσεις που στηρίζονται ποικιλοτρόπως στην ιδέα ότι **οι σκέψεις και οι ενέργειές μας καθορίζονται από τον πολιτισμικό πλαίσιο στο οποίο εντασσόμαστε ή έχουμε εκτεθεί.**

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

- Πολυποίκιλο σύνολο ερευνητικών προσεγγίσεων που εξετάζει τις **κοινές νοηματοδοτήσεις ή τις δομές πεποιθήσεων μέσω των οποίων οι άνθρωποι κατανοούν τον κόσμο**. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την εξέταση ιδεών, αναπαραστάσεων και μεταφορών που χρησιμοποιούνται κατά τη διαδικασία αυτή.
- Ορισμένες έρευνες για τις **κοινωνικές αναπαραστάσεις επικεντρώθηκαν στη σύνδεσή τους με τις ομάδες, όπου οι κοινωνικές ομάδες θεωρείται ότι μοιράζονται ορισμένες αναπαραστάσεις της πραγματικότητας**.
- Ένα άλλο πεδίο ενδιαφέροντος στη σχετική έρευνα αφορά τον **τρόπο με τον οποίο οι ιδέες μεταβάλλονται με την πάροδο του χρόνου** κάποιες φορές και μέσα από την ώσμωση και τον μετασχηματισμό των νοηματοδοτήσεων των «ειδικών» στις αναπαραστάσεις τους.
- *Papers on Social Representations* <https://www.psr.iscte-iul.pt/index.php/PSR>

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

- Διαφορετικές ερευνητικές προσεγγίσεις που ασχολούνται με ποικίλα «κυρίαρχα» σύνολα ιδεών ή κατασκευών στην κοινωνία, και συγκεκριμένα με το πώς αυτά σχετίζονται με ζητήματα εξουσίας.
- Π.χ. πως εξατομικευμένες νοηματοδοτήσεις του εαυτού λειτουργούν στην κατεύθυνση της διατήρησης του *status quo* – για παράδειγμα, η δυστυχία ενός προσώπου θεωρείται ατομικό πρόβλημα και απαιτεί την αλλαγή του ίδιου του ατόμου και όχι των λοιπών κοινωνικών παραμέτρων.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΛΟΓΟΥ / ΛΟΓΟΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

- Πώς η ομιλία κατασκευάζει την πραγματικότητα, αντιμετωπίζει ζητήματα που σχετίζονται με την ίδια της την εγκυρότητα και *κάνει πράγματα*.
- Τα πράγματα που κάνει η ομιλία μπορεί να έχουν *αλληλεπιδραστικό χαρακτήρα*, όπως διαχείριση ζητημάτων λογοδοσίας ή προσανατολισμός σε αλληλεπιδραστικά μελήματα, ή να είναι *ιδεολογικής φύσης*, π.χ κατασκευή ταυτοτήτων που σχετίζονται με ζητήματα εξουσίας.
- www.discourses.org

ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΟΜΙΛΙΑΣ

- Πώς μπορεί να γίνει κατανοητή η ομιλία, η κίνηση του σώματος, το βλέμμα ή η χειρονομία σε σχέση με το τι επιτελεί εντός του ακολουθιακού της περιβάλλοντος, δηλαδή, σε συνάρτηση με το πού τοποθετείται εντός μιας αλληλεπίδρασης.

- Οι διαφορετικές προσεγγίσεις δεν παρέχουν απλώς διαφορετικές απαντήσεις σε μια συμφωνημένη, συναινετική κατανόηση ενός συγκεκριμένου ζητήματος.
- **Διαφορετικοί τρόποι εξήγησης, έρευνας και κατασκευής των ίδιων των ζητημάτων.**

ΣΥΝΟΨΗ

ΘΕΩΡΙΑ & ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- Η πεποίθηση ότι το άτομο βρίσκεται στο επίκεντρο των επεξηγήσεων της ανθρώπινης συμπεριφοράς
- Κοινωνική ψυχολογία - ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον παράδειγμα του «ατομικισμού» αυτού, καθώς, παρότι ισχυρίζεται ρητά ή άρρητα ότι ασχολείται με *κοινωνικά* φαινόμενα, συχνά καταλήγει να επικεντρώνεται βαθιά στον ατομικό νου (Billig (2008) και Greenwood (2004a, 2004b).
- Οι θεωρίες κοινωνικής ψυχολογίας συχνά τονίζουν πώς *το άτομο αντιλαμβάνεται* τον κοινωνικό κόσμο και παρουσιάζουν την αντίληψη αυτή ως πυρήνα της συμπεριφοράς του στην αλληλεπίδρασή του με τους άλλους.
- Prilleltensky (1989) και Fox (1985)–οι εξατομικευτικές ψυχολογικές θεωρίες που αναλύουν την ανθρώπινη συμπεριφορά –ιδιαίτερα την αποκαλούμενη «αρνητική» ανθρώπινη συμπεριφορά, όπως η επιθετικότητα– συχνά απομακρύνουν την προσοχή από τα **κοινωνικά ζητήματα**.
- Εάν οι *κοινωνικές νοητικές διεργασίες* του ατόμου φταίνε για τα κακώς κείμενα της κοινωνίας, τότε, εμμέσως, εννοείται ότι εκείνες, και μόνον εκείνες, θα πρέπει να αλλάξουν. **Η προσέγγιση αυτή υποστηρίζει σιωπηρά το status quo.**
- Αποπολιτικοποίηση, Πολιτική αφέλεια ή ουδετερότητα, σκοπιμότητα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
& ΚΡΙΤΙΚΗ
(ΣΚΕΨΗ)

- Το «γιατί» *πίσω* από τα γεγονότα ή και όχι - κριτική σκέψη απέναντι στην κοινωνική ψυχολογία.
- Ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής ψυχολογίας από **διαφορετικές προσεγγίσεις** και ανάπτυξη ικανότητας «ελέγχου» ιδεών
- Κριτική προσέγγιση της κοινωνικής ψυχολογίας & διαφορετικές κατευθύνσεις εντός του κλάδου

Έρευνα : Ψυχολογικοποίηση και η αναπαραγωγή του
ρατσισμού στο πλαίσιο του Ελληνικού σχολείου.

Αντώνης Σαπουντζής & Καλλιόπη Βήκα

Sapountzis, A., Vikka, K. (2015). Psychologization in talk
and the perpetuation of racism in the context of the
Greek school. *Soc Psychol Educ* **18**, 373–391
<https://doi.org/10.1007/s11218-014-9258-6>

Η έρευνα έγινε στα πλαίσια της διπλωματικής της Καλλιόπης Βήκκα

- **Συμμετέχοντες:** 14 γηγενείς ηλικίας 37-56 ετών, οι περισσότερες μητέρες (12) που είχαν παιδιά που φοιτούσαν στο ελληνικό σχολείο
- Χρησιμοποιήθηκε ένα **ημι-δομημένο πρωτόκολλο** συνέντευξης σχετικά με τις εμπειρίες που έχουν τα παιδιά τους από το σχολείο. *Όταν αναφερόταν στην παρουσία παιδιών μεταναστών ερωτούνταν σχετικά τις σχέσεις των παιδιών κτλ.*
  - Η αρχική ανάλυση χώρισε το υλικό σε θεματικές κατηγορίες. Η ψυχολογικοποίηση αποτελούσε βασικό βασικό **ερμηνευτικό σχήμα** αναφορικά με τη συμπεριφορά των παιδιών των μεταναστών.
- Ο στόχος της ανάλυσης που βασίζεται στη **Λογοψυχολογία** είναι διπλός:
  - να εξετάσει με όρους λογοδοσίας πως χρησιμοποιείται η ψυχολογικοποίηση
  - να δείξει πως η χρήση της μπορεί να ενδυναμώσει ή να αποδυναμώσει συγκεκριμένες κοινωνικές κατηγορίες.

The image features a large orange semi-circle on the right side. To its left is a blue oval. Further left are two vertical yellow dashed lines and a green L-shaped bracket. Below these are several yellow dashed lines of varying lengths and orientations. At the top, there is a green L-shaped line and a yellow semi-circle. The text 'Αποσπάσματα' is centered within the orange semi-circle.

Αποσπάσματα

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 1

Ε: Δε θα σε πείραζε δηλαδή να ασχοληθεί παραπάνω με αυτές τις **περιπτώσεις**;

Π: Κοίτα, εεε... για τη μάθηση **δε θα ήθελα** να **πάει κάτω**, δηλαδή για το δικό μου το παιδί, όπως όλοι φαντάζομαι, για να... να ανέβει στη μάθηση.

Ε: Ναι, γι αυτό ρώτησα.

Π: **Αλλά να δείξει** κάποιο άλλο ενδιαφέρον για το παιδάκι, φυσικά και πρέπει. **Θέλει βοήθεια**. Κι αυτή η πράξη ... της επίθεσης, που... που, που επιτίθενται αυτά είναι, φωνάζει το παιδί «Θέλω βοήθεια.» για μένα. Για αυτό το κάνει. **Έχω μιλήσει** με μία συνάδελφό μου, που έχουν ένα τέτοιο παιδάκι στο σχολείο και μάλιστα... είναι πάρα πολύ επιθετικό αυτό, εκτός από ότι χτυπάει τα άλλα παιδάκια κι αυτά, παίρνει τα πράγματά τους, τα πετάει στα σκουπίδια... εεε.. αλλά είναι και η περίπτωσή του, του παιδιού πολύ ιδιαίτερη, η μητέρα του είναι... πέθανε από ναρκωτικά, ο μπαμπάς του είναι πάλι μπλεγμένος σε αυτά, την επιμέλεια την έχει η γιαγιά, η γιαγιά δε μπορεί να το φροντίσει και γίνεται ένα μπάχαλο.

(Μαριέλεν, δημόσια υπάλληλος)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 2

Ε: Άρα δεν είσαι της άποψης ότι φέρονται άσχημα...

Π: Όχι, καθόλου. Έχω ακούσει για κάποια που είναι πιο επιθετικά... **αλλά είναι επειδή** δε ξέρουν καλά τη γλώσσα... δεν τα καταλαβαίνουν τα άλλα τα παιδιά, και πάλι πιστεύω ότι φταίν τα άλλα που τα κοροϊδεύουν.

Ε: Τα κοροϊδεύουν;

Π: Ναι. Κάποια παιδιά ελληνόπουλα, ναι κοροϊδεύουν οπότε αυτά...

Ε: Στο σχολείο δηλαδή έχεις δει κάτι τέτοιο;

Π: Όχι απλά **έχω ακούσει κι έχω δει κι εγώ κάποιες φορές**, όχι μέσα στο σχολείο το δικό μας αλλά γενικά το έχω δει αυτό, οπότε πιστεύω γι αυτό γίνονται και πιο επιθετικά.

Ε: Κοροϊδεύουν με **σχόλια**;

Π: Εεε, ναι. Ε... **«Αλβανέ»**, **«Ρώσσε»**...

Ε: Αυτό γιατί νομίζεις ότι συμβαίνει...

Π: Γιατί καμιά φορά μπορεί αυτά τα παιδιά, όχι τα ελληνόπουλα, να έχουν ας πούμε καλύτερη επίδοση στη γυμναστική.

Ε: Χμ.

Π: Κι αυτό να ενοχλεί κάποια ελληνόπουλα.

Ε: Ναι.

Π: Οπότε τους βγαίνει **κόμπλεξ κατωτερότητας**.

(Ελένη, Οικιακά)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 3

Ε: Αλλά αν ένα ελληνόπουλο τα πηγαίνει καλά στη γυμναστική δεν συμβαίνει αυτό, αυτή η σύγκρουση;

Π: Ε, ναι εγώ πιστεύω κάπως έτσι ξεκινάει. Ε **σαν παιδιά μωρέ, σαν παιδιά...** «άντε βρε Αλβανέ», «άντε βρε Ρώσσε».

Ε: Άρα μπαίνουν σε διαδικασία σύγκρουσης με παιδιά που είναι **διαφορετικά**, όχι με...

Π: Όχι, μπαίνουνε, μπαίνουνε **και με τα άλλα τα παιδιά**. Απλά το κάθε ένα το χτυπάνε εκεί που... «εσύ είσαι Αλβανός», «εσύ είσαι γυαλαμπούκας», «εσύ είσαι χοντρός», αλλά **έτσι κάνουν όλα τα παιδιά**.

....

Ε: Άρα δε **διαχωρίζονται** καθόλου...

Π: Όχι, καθόλου.

Ε: Και τι πιστεύεις θα μπορούσε να γίνει για να μην υπάρχει αυτός ο ανταγωνισμός...

Π: Ε, **ο ανταγωνισμός και η σύγκρουση πάντα θα υπάρχει**. Δε νομίζω ότι θα τελειώσει ποτέ. Έτσι λειτουργούν τα παιδιά, αυτή είναι η φύση τους, κάποια πράγματα δε μπορείς να τα αλλάξεις. **Ένα παιδάκι είναι χοντρό, ένα παιδάκι είναι αλβανάκι, ένα παιδάκι... έχει σπυράκια**. Δεν... δεν αλλάζει. Είναι έτσι. Τώρα δε ξέρω τι θα μπορούσε να γίνει για να... εγώ πιστεύω ότι έτσι μεγαλώνουν, έτσι γίνονται, αυτή είναι η ζωή.

(Ελένη, Οικιακά)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ 4

Ε: Ναι... υπήρξαν διαφωνίες ανάμεσα στα παιδιά με διαφορετική καταγωγή και στα... ντόπια παιδιά;

Π: Υπήρξαν διαφωνίες και φασαρίες, ναι. Ε... αλλά αυτό δεν έχει να κάνει- **δεν είναι η καταγωγή που προκαλεί τη φασαρία**, πιστεύω. Είναι και η διαπαιδαγώγηση που παίρνουν, η τηλεόραση που βλέπουν πολλές ώρες, τα βίαια προγράμματα. Και φέρονται με αυτό τον τρόπο. Γίνονται πολύ επιθετικά.

Ε: Παίζει μεγάλο ρόλο, σίγουρα.

Π: Φυσικά. Παλιότερα, τα παιδικά προγράμματα που βλέπαμε εμείς- αλλά και η δική σου γενιά φαντάζομαι- ε... δεν είχαν καμία σχέση με τα σημερινά. Καταστρέφουν τη παιδική ηλικία. Όταν το παιδί είναι έξι ώρες μπροστά στη τηλεόραση και βλέπει και εσύ δε το ελέγχεις, δηλαδή και δε ξέρεις... και το παιδί βλέπει με τη σειρά όλα τα προγράμματα που παίζονται στη τηλεόραση... και ε... βλέπει στα παιδικά τον ήρωα με το ρόπαλο, που δίνει μία στον άλλο και τον ρίχνει κάτω κι εκείνος ξανά σηκώνεται αμέσως χαμογελαστός και δεν έχει πάθει τίποτα... ναι, αλλά στη πραγματικότητα, αν χτυπήσεις κάποιον με ρόπαλο και θα πονέσει και χαμογελαστός δε θα είναι. Τα παιδιά δε μπορούν να το συνειδητοποιήσουν αυτό όταν είναι όλη τη μέρα σε μία τηλεόραση. Παίρνουν το πρότυπο... ε... έχω δει πολύ επιθετικές συμπεριφορές. Είναι διαρκώς σε μία... μαλώνουν αρκετά «Α, ο τάδε μου τράβηξε το μαλλί!», «Α, μου πέταξε ε... ένα βιβλίο!», είναι επιθετικά. Και σε κάποιες περιπτώσεις, ναι ε... μάλωσαν **παιδιά δικά μας με ξένα παιδιά αλλά πιστεύω πως ήταν καθαρά ζήτημα επικοινωνίας- δε μπορούσε να καταλάβει το ένα τι εννοεί το άλλο και...- δεν είναι δηλαδή, δεν έχω εντοπίσει κάποια έχθρα ανάμεσα τους εξ' αιτίας της καταγωγής.** Αλλά είναι όλα πάρα πολύ επιθετικά, **ανεξαρτήτως καταγωγής.**

(Σάκης, γυμναστής)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ : ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΕΞΗΓΗΣΟΥΜΕ;

- Πώς μπορεί η **κοινωνική ψυχολογία** να κατανοήσει περιστατικά όπως αυτό;
  - Τι κάνει τους ανθρώπους ... ή (μήπως πρέπει να εστιάσουμε σε) **στοιχεία που ενθαρρύνουν ή προκαλούν την ... συμπεριφορά;**
  - Πώς οι άνθρωποι ερμηνεύουν αντίστοιχα περιστατικά ή πώς καταλαβαίνουμε τα **αίτια** μιας τέτοιας συμπεριφοράς.
  - Πώς **διαμορφώνεται η σκέψη** μας με βάση τα **στερεότυπά** μας;
- Καθένα από τα ερωτήματα αυτά, τα οποία μπορούμε εύκολα να θέσουμε επί πραγματικών γεγονότων, σχετίζεται με **βασικά θέματα της κοινωνικής ψυχολογίας** – επιθετικότητα, ομαδική συμπεριφορά, απόδοση (πώς αναλογιζόμαστε τα αίτια) και στερεότυπα. Η προσέγγιση τέτοιων ζητημάτων όχι μονόδρομος, όπου η κοινωνική ψυχολογία παρέχει οριστικές και μονομερείς «απαντήσεις»
  - αντιτιθέμενες απόψεις σε κάθε κοινωνιοψυχολογική επεξήγηση.
  - τα θέματα που προκύπτουν στον «πραγματικό κόσμο» συχνά περιπλέκουν και δυσχεραίνουν τις ιδιαίτερως τακτοποιημένες και στενά πλαισιωμένες απαντήσεις που επιχειρεί να δώσει η κοινωνική ψυχολογία.

ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ & ΠΟΛΙΤΕΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΛΟΓΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Figgou, L. (2018). Multiculturalism, immigrants' integration, and citizenship: Their ambiguous relations in educators' discourse in Greece. *Qualitative Psychology*, 5(1), 117–134. <https://doi.org/10.1037/qup0000080>

Η έρευνα:

- **Συμμετέχοντες:** 22 συνεντεύξεις με εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας (9 άνδρες & 13 γυναίκες, ηλικίας 28-56 ετών, Σεπτέμβριος 2013 – Μάρτιος 2014)
- Χρησιμοποιήθηκε ένα **ημι-δομημένο πρωτόκολλο** συνέντευξης με ερωτήσεις σχετικά με πιθανές δυσκολίες και πλεονεκτήματα της εργασίας σε τάξεις με πολιτισμική διαφορετικότητα, με την ενσωμάτωση μεταναστών μαθητών, με το νόμο ιθαγένεια και την κτήση ιθαγένειας από μετανάστες «δεύτερης γενιάς».
  - αρχική ανάλυση: εντοπισμός ποικίλων θεμάτων και κανονικοτήτων
- α) στις γραμμές επιχειρηματολογίας και την κατασκευή της πολυπολιτισμικότητας, της πολιτειότητας και της ενσωμάτωσης
- β) στους «κοινούς τόπους» γύρω από τους οποίους αναπτύχθηκαν αυτές οι γραμμές
- Ο στόχος της ανάλυσης που βασίζεται στην Κριτική Κοινωνική **Λογοψυχολογία & τη ρητορική ψυχολογία** είναι διπλός:
  - Να εξετάσει τους κοινούς τόπους, τα αποθέματα και ιδεολογικά διλήμματα
  - Και τα τοπικά διακυβεύματα λογοδοσίας
    - .

Η ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟΤΗΤΑ ΩΣ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ / ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ

Η πολυπολιτισμικότητα

- *Ως μέσο για την καλλιέργεια ανοχής*
- *Η ταυτότητα ως ανάγκη : πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη διδασκαλία ως μέθοδος ενίσχυσης ταυτότητας*
- *Η διαφορετικότητα ως προσόν: «εκμετάλλευση» της συμμετοχής σε πάνω από μια κουλτούρες*
- *Ως πραγματικότητα . . . Η διαχείριση της πολιτισμικής διαφοράς ως αναγκαία δεξιότητα*

Η ιθαγένεια

- *Ιθαγένεια vs Υπηκοότητα*
- *Ιθαγένεια, υπηκοότητα και το πρακτικό μέρος της ιθαγένειας*
- *Οι μετανάστες χρειάζονται πολιτικά μέτρα και όχι απαραίτητα ιθαγένεια*
- *Η ιθαγένεια ως το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας πολιτισμικής ενσωμάτωσης*

Ως μέσο για την καλλιέργεια ανοχής

- **Katerina:** Things used to be difficult. They were not easily accepted they were isolated, in the classroom, in the courtyard during breaks, they were marginalized
- **Int/er:** And how (.) I mean are things any different now?
- **Katerina:** Yes yes
- **Int/er:** And how have you handled this issue? Have you taken
- **Katerina:** I tried through books, talks, through various games to make children to understand that we are equal, we accept each other (.) we accept *diversity*. We have done (.) with my students, we have done a lovely project with traditional fairytales (.) from Fairytales from different countries.
- **Int/er:** Really? Yes it sounds ve::ry (.) It sounds lovely
- **Katerina:** Yes, students themselves brought the tales (.) tales from different countries so as to come to get familiar with the culture of others
- **Int/er:** Hm (.) And (.) Has it worked?
- **Katerina:** Ok we have not had dramatic results (.) Ok nothing Dramatic
- **Int/er:** Ok
- **Katerina:** No dramatic changes, but we managed to do a few steps toward acceptance (.) a few steps

Η ταυτότητα ως ανάγκη : πολιτισμικά ευαισθητοποιημένη διδασκαλία ως μέθοδος ενίσχυσης ταυτότητας

- **Fotis:** I try to make them understand that if had they been born elsewhere they would not necessarily have been familiar with Orthodox Christian religion. They would have been probably familiar with Islam.
- **Int/er:** HmHm
- **Fotis:** or Buddhism(.) o::r
- **Inter:** Is this a common practice? I m::ean do you use. Similar projects in other subjects?
- **Fotis:** Yes yes of course (.) this project i::s, erm it has some general principles that *could* be applied.
- **Int/er:** I see
- **Fotis:** they can be applied to different subjects (.) the idea is to make students to feel comfortable, t::o to realize that in NO circumstances should be *ashamed* of where they come from and what their their language their tales, their food, smells and tastes are

Η διαφορετικότητα ως προσόν: «εκμετάλλευση» της συμμετοχής σε πάνω από μια κουλτούρες

- **Int/er:** On this issue (.) their mother tongue (.) Do you encourage students to learn and speak their *own* language?
- **Christina:** Yes, yes I think that they SHOULD not abandon their Mother tongue In no way. I think that current literature indicates that children benefit from bilingualism.
- **Int/er:** yes, despite what was perhaps previously [thought
- **Christina:** [We CAN=T and of course we DON=T want students to forget their homelands. We do not want to change their emotions for their homelands
- **Int/er:** Hm Hm
- **Christina:** We cannot break the bonds they have with their traditions or culture. We CAN though, without allowing all these cultural bonds to be lost to help them get integrated into this new context.
- **Int/er:** I see
- **Christina:** trying of course to get (.) to help them to take advantage of diversity. As they grow up I' m sure they understand the importance (. . .)
- **Int/er:** Yes
- **Christina:** The value of having contact with more than one culture.

Ως πραγματικότητα . . . Η διαχείριση της πολιτισμικής διαφοράς ως αναγκαία δεξιότητα

- **Int/er:** But some of your colleagues, some educators are let's say skeptical, I mean they say we need to keep a *balance*.
- **Kostas:** Uhm we
- **Int/er:** Not to use methods adapted to the needs of only a part of the students, of a part at the expense of the [whole.
- **Kostas:** [The point is that the others (.) the Greeks, the Greek students gain instead of losing. They gain skills in a multicultural classroom. To me this is really important. The most important. School should not provide only knowledge Students now a days can easily get it.
- **Int/er:** Yes sure
- **Fotis:** In one way or another they will get it. We should provide them skills to live in a society that (.) all societies nowadays are multicultural.
- **Int/er:** Uhm Uhm
- **Kostas:** If they cannot integrate in a multicultural classroom they will not be able to adjust themselves in a multicultural society.

Ιθαγένεια & Υπηκοότητα

- **Int/er:** Recently, due to this new law on immigration which was withdrawn
- **Sophia:** Hm yes
- **Int/er:** there was a discussion on second generation immigrants and their right to Greek citizenship (ithageneia)
- **Sophia:** Yeah (.) I'm not (.) I'm not particularly familiar with this regulation (.) But from my (.) as far as I understand ithageneia refers to somebody's roots. I mean they may be granted ypikootçta perhaps ypikootēta should be given to them (.) But as I said I'm not sure.

Ιθαγένεια, υπηκοότητα και το πρακτικό μέρος της ιθαγένειας

- **Int/er:** On the issue of ithganeia which was recently frequently discussed what is your opinion? Do you believe that second generation immigrants should be granted ithageneia?
- **Thanassis:** Hm (.) I think that ithageneia refers to origin, where someone comes from Isn't it? Doesn't it make it different from ypikootēta?
- **Int/er:** they are practically synonyms. In the Greek legal system ithageneia is the term used for ypikootēta
- **Thanassis:** hm I do not know. Ypikootēta is a very practical issue. Here at school, even if the child hasn't got Greek ypikootēta I cannot see a major problem. But to have legal papers is something VERY important in other elsewhere. And bureaucratic issues lead to other problems and immigrant parents struggle to prove who they are and how long they live here. Every now and then they have to prove who they are.

οι μετανάστες χρειάζονται πολιτικά μέτρα και όχι απαραίτητα ιθαγένεια

- **Int/er:** And now I would like your opinion on another issue
- **Ilektra:** yes Hm
- **Inter:** You've heard about this legislation that suggested granting ithageneia to immigrant [children
- **Ilektra:** [I've been discussing it a lot with a colleague who has grown up in Germany
- **Int/er:** really?
- **Ilektra:** Yes she was an immigrant in Germany she has the experience and she believes that this was not really needed (.) The German State had laws that recognized the rights of immigrants without asking them to become Germans
- **Int/er:** you mean without granting ithageneia?
- **Ilektra:** look what immigrants need immigrants face many problems and I do not think that it is really an issue whether they would be called Greeks or not. My opinion is that people do not benefit essentially from such laws. People need jobs, social insurance, to be able to buy medication to take their children to the doctor, particularly now with the economic crisis.

Η ιθαγένεια ως το τελευταίο στάδιο της διαδικασίας πολιτισμικής ενσωμάτωσης

- **Int/er:** I would also like us to discuss a bit about the issue of ithageneia acquisition by immigrant students. Are you familiar with the [issue
- **Stathis:** [yeah roughly. I've been talking about it with some of my ex-students' parents. Some of my ex-students applied for it. Seems to be a complicated process
- **Int/er:** Yes? What do you think about it? Do you think they should obtain Greek ithageneia?
- **Stathhis:** Definitely. I am DEFINITELY in favor of it (.) It is a right that should be given to them. They were born here and grew up here. See two of my students who have applied come from Albania. Their parents come from Albania. But they do not know the language they do not speak Albanian. They are completely integrated.

ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εισηγήτρια

Μαρία Ξεντίδου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- Οργανωσιακή & εργασιακή ψυχολογία
- Βασικές αρχές
  - Τα άτομα στο χώρο εργασίας – π.χ. κοινωνική ψυχολογία της εργασίας
  - Σχέση ατόμων και οργανισμών – εννοιολόγηση «οργανισμών»
  - Αξιοποίηση προηγούμενης γνώσης

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Εργασιακό περιβάλλον και Κουλτούρα των οργανισμών

Δυναμική των ομάδων

Ηγεσία

Εργασιακές στάσεις και συμπεριφορές στο χώρο εργασίας

- Αρνητικές συμπεριφορές στον εργασιακό χώρο
- Αντίληψη και στερεότυπα στον εργασιακό χώρο
- Η έννοια της παραγωγικότητας - παραγωγικές συμπεριφορές (εργασιακή απόδοση), αντιπαραγωγικές συμπεριφορές (ο ρόλος της δικαιοσύνης)

Αλλαγές στον εργασιακό χώρο – τα πλαίσια

Ατομική ψυχολογία - Κίνητρα στην Εργασία

Γνώση και μάθηση

«ΒΑΣΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ & ...»

κλάδος της ψυχολογίας που μελετά την κατανόηση και την εφαρμογή των διάφορων ψυχολογικών θεωριών στο χώρο εργασίας.

χρησιμοποιούνται έννοιες, θεωρίες και τεχνικές που προέρχονται από όλο το φάσμα της ψυχολογίας.

Στόχοι:

- ανάλυση της ανθρώπινης συμπεριφοράς στο εργασιακό περιβάλλον.
- βελτίωση της αποτελεσματικότητας των οργανισμών, καλυτέρευση του εργασιακού περιβάλλοντος.

**ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ ΚΑΙ
ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ**

Θεωρίες
προσαρμογής του
ατόμου στην εργασία

Θεωρίες
προσαρμογής της
εργασίας στο άτομο

ΤΑ ΑΤΟΜΑ, Η ΕΡΓΑΣΙΑ, ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

Αντιλήψεις
για την
εργασία

Ηγεσία

Δυναμική
ομάδων

Παρακίνηση

Ικανοποίηση
από την
εργασία

Εργασιακό
άγχος

Το εργασιακό
συμβόλαιο

Εκπαίδευση
και εξέλιξη

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ

- Δομή των οργανισμών
- Αλληλεπίδραση ατόμων και οργανισμών
- *Ο οργανισμός ως... (βλ. σκίτσο)*

Ο
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΩΣ...

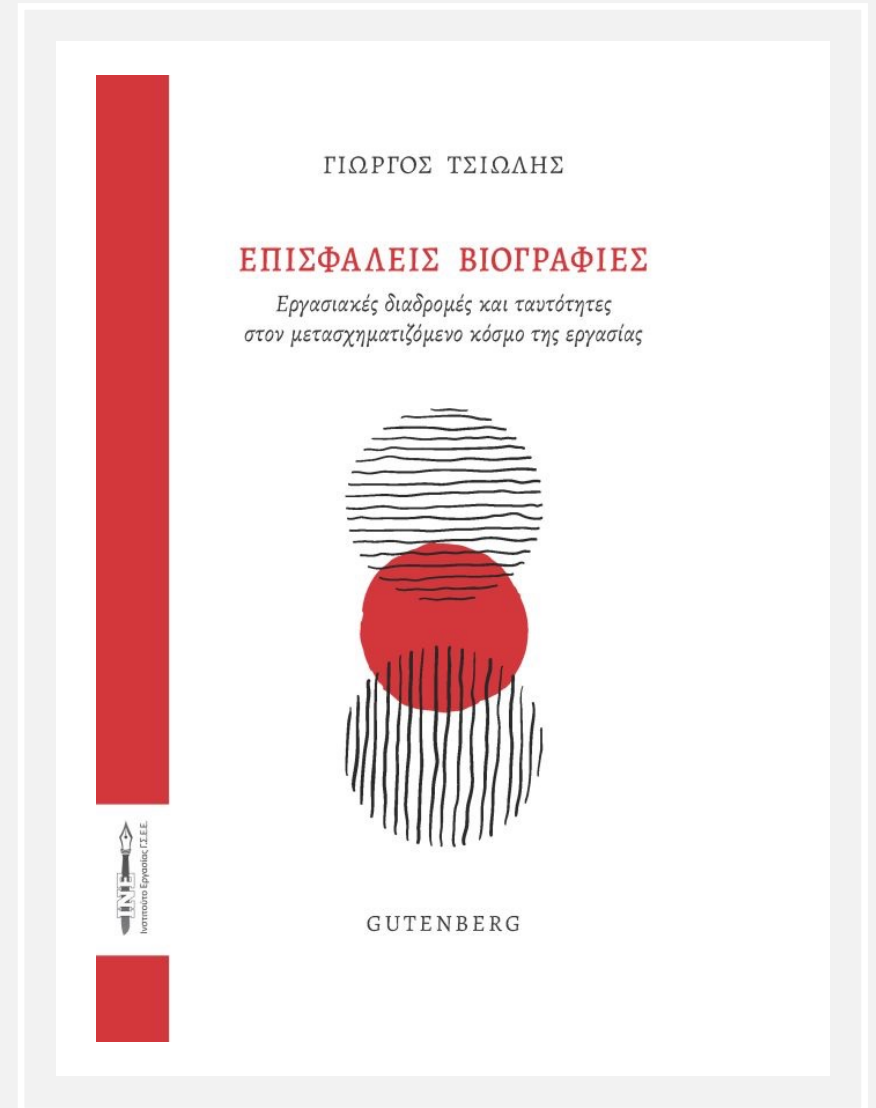
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ – ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ – ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

Εργασιακή επισφάλεια

- Θεωρίες & λειτουργίες

Ταυτότητες

- Εμείς και οι άλλοι
  - Φύλο
  - Μετανάστευση
  - Νέοι ενήλικες και εργασία στην Ελλάδα της κρίσης

ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΝΕΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ – ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ

- Μελέτη πάνω στις **επισφαλείς εργασιακές εμπειρίες νέων γυναικών στην Ελλάδα της κρίσης** (Ευαγγελία Καραγκούνη & Ευαγγελία Φίγγου, 2022)
- Ατομικές **ημιδομημένες συνεντεύξεις**, στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, με εννέα γυναίκες, ηλικίας **22 έως 30** ετών, εργαζόμενες με προσωρινές συμβάσεις μερικής απασχόλησης ή χωρίς καθόλου σύμβαση (2019).
- **Θεματική ανάλυση** (Braun & Clarke, 2006).

ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΚΕΣ ΕΜΠΕΙΡΙΕΣ ΝΕΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ – ΜΙΑ ΜΕΛΕΤΗ

- **Αποτελέσματα** - μέσα από τις συνεντεύξεις:
  - *Οι γυναίκες βιώνουν ποικίλες μορφές επισφάλειας στο χώρο εργασίας, κυρίως χαμηλή και ασταθή αμοιβή και ωράριο, ελλιπή ασφάλιση, και συνθήκες που ευνοούν την έμφυλη και σεξουαλική εκμετάλλευση.*
  - *Σχέσεις με την εργοδοσία - αναδείχθηκε η ύπαρξη μιας ασυνεπούς σχέσης, η οποία παλινδρομεί ανάμεσα στην υπερβολική αυστηρότητα και την άτυπη φιλικότητα - καταπατά και στις δύο περιπτώσεις βασικά εργασιακά δικαιώματα και καλλιεργεί ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ των εργαζομένων.*
  - *Εργασιακές σχέσεις με όρους έμφυλης ιεραρχίας, η οποία άλλοτε αναγνωρίζεται και καταδικάζεται, ενώ άλλοτε εμφανίζεται ως απολύτως φυσική – π.χ. οι άνδρες ως αυτοί που κατέχουν τις θέσεις εξουσίας στις επισφαλείς και «θηλυκοποιημένες» μορφές εργασίας, αλλά και που «από την φύση τους» είναι ικανοί για τις συγκεκριμένες θέσεις.*

ΠΛΑΙΣΙΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟ & ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

- Κοινωνικοπολιτικό Πλαίσιο της Έρευνας: Ανεργία και Επισφάλεια στην Ελλάδα της Οικονομικής Κρίσης
  - Φτωχοποίηση μεγάλου μέρους του πληθυσμού, έπληξαν ιδιαίτερα τους νέους και τις γυναίκες (Kosyfologou, 2018. Tsekeris, 2017. Vaiou, 2016).
  - Η ανεργία τον Ιούλιο του 2017 ανήλθε στο 21,0%, με την ανεργία των νέων (18-25 ετών) να είναι υπερδιπλάσια (42,8%) (Kretsos, 2014).
  - Μεγάλα μεταναστευτικά κύματα νέων με πανεπιστημιακή εκπαίδευση (brain drain) σε χώρες του εξωτερικού (Λαμπριανίδης, 2011).
  - Όσον αφορά τις γυναίκες κάτω των 25 ετών, η ανεργία αυξήθηκε από 36,6% το 2009 σε 65,0% το 2013 (Hellenic Statistical Authority, 2017).
  - Vaiou (2014, 2016), οι γυναίκες επλήγησαν περισσότερο από τις περικοπές μισθών, τη φτώχεια, την συρρίκνωση των κοινωνικών δικαιωμάτων και την αυξανόμενη καθημερινή βία.

ΠΛΑΙΣΙΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟ & ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

- Επισφάλεια, **όρος ομπρέλα** που χρησιμοποιείται για να δηλώσει τον πολλαπλασιασμό των ευέλικτων συμβάσεων και της άτυπης απασχόλησης στις εργασιακές σχέσεις, καθώς την έλλειψη κοινωνικών παροχών (Standing, 2011).
- Επισφαλής απασχόληση - νέα κανονικότητα στην αγορά εργασίας, ιδίως για τους νέους εργαζόμενους (Alberti et al., 2018. Mortimer et al., 2016. Rubery et al., 2018).
- Η αδήλωτη εργασία ενισχύει την ευαλωτότητα - δεν προσδίδει το εφόδιο της εργασιακής εμπειρίας, το οποίο θα έκανε δυνατή τη διεκδίκηση μιας καλύτερης θέσης εργασίας (Reneflot & Evensen, 2014).
- Νέα κοινωνική τάξη με διακριτά χαρακτηριστικά, το λεγόμενο **πρεκαριάτο** (precariat) (Standing, 2014).
- «Η επισφαλής απασχόληση συνδέεται σημαντικά με καθυστερήσεις στη μετάβαση στην ενηλικίωση (Mills et al. 2005. Pentaraki & Dionysopoulou, 2019. Sironi, 2018), καθώς οι νέοι προσπαθούν να εξασφαλίσουν το μέλλον τους οικονομικά, πριν ξεκινήσουν να δημιουργούν μακροχρόνιες σχέσεις που θα οδηγήσουν στην δημιουργία οικογένειας».
- Η αναγνώριση της επισφάλειας ως μόνης εναλλακτικής της ανεργίας, καθώς και ως μόνου μέσου για βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης, τροφοδοτεί τον φαύλο κύκλο της εργασιακής εκμετάλλευσης (Figgou et al., 2021. Kessisoglou et al., 2016).

ΠΛΑΙΣΙΟ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟ & ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

- Η εργασία στον ηγεμονικό νεοφιλελεύθερο λόγο κατασκευάζεται ως κεφάλαιο προς προσφορά, στο πλαίσιο ενός συστήματος που αναπαρίσταται ως βασισμένο στην ελεύθερη ατομική επιλογή.
- Οι εργαζόμενοι σε αυτή την συνθήκη κατασκευάζονται ως επιτηδευματίες ταυτότητας (Haslam & Reicher, 2007), που μπορούν με τις σωστές επιλογές να αναδείξουν την προσωπική αξία τους και να κατευθύνουν το ανθρώπινο κεφάλαιο τους, έτσι ώστε να επιτύχουν στην εργασιακή αρένα (Kesisoglou et al., 2016).
- Στο πλαίσιο αφηγήσεων για την απασχόληση στην περίοδο της οικονομικής ύφεσης, οι συμμετέχοντες σε σχετική έρευνα αυτοπαρουσιάζονται ως ενεργά δρώντα κοινωνικά υποκείμενα που διατηρούν την ευθύνη για την επιτυχία ή αποτυχία τους, στη ρημαγμένη από την οικονομική κρίση αγορά εργασίας (Figgou, 2019).
- Η έννοια του πολίτη, που με μόχθο καταφέρνει να πάρει αυτό που του αξίζει στην εργασιακή κοινωνική σφαίρα (effortful citizen) (Gibson, 2009, Gibson et al., 2018. Madsen, 2018), δίνει τη θέση της στον εργαζόμενο που είναι πρόθυμος/η να εργαστεί κάτω από αντίξοες συνθήκες και χωρίς εργασιακά δικαιώματα (Figgou, 2019).

ΦΥΛΟ & ΕΠΙΣΦΑΛΕΙΑ

- **Χάσμα στην αμοιβή** ανδρών και γυναικών για εργασιακές θέσεις που προϋποθέτουν τους ίδιους τίτλους και προσόντα και συνεπάγονται τα ίδια καθήκοντα (Blau & Kahn, 2017. Cranford et al., 2019. Fudge & Vosko 2001).
  - Athena swan
  - Γυναικεία επιχειρηματικότητα, κ.α.
- **Έμφυλες διαφορές** στην αγορά εργασίας, και οι διαφορές που αφορούν στους έμφυλους ρόλους π.χ., οικογένεια - ενώ οι άνδρες επενδύουν περισσότερο στην εργασία τους, με συνεχή εκπαίδευση και απόκτηση δεξιοτήτων και προϋπηρεσίας, οι γυναίκες μένουν πίσω, ακολουθώντας ένα διαφορετικό μοτίβο.
  - Career break & μεταβλητή «μαχιμότητας»
- Οι επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση 3 θεωρητικές υποθέσεις που δίνουν διαφορετικές ερμηνείες στο φαινόμενο (Hebson & Rubery, 2018. Rubery et al., 2018).
  - οι γυναίκες ως ευέλικτο εργατικό δυναμικό λειτουργούν ως «**προστατευτικό μαξιλάρι**» (“buffer”) του συστήματος, στην περίοδο της κρίσης, καθώς απολύονται ευκολότερα σε σχέση με τους άνδρες.
  - «**υπόθεση υποκατάστασης**» (“substitution hypothesis”), οι γυναίκες ως πηγή φθηνής εργασίας προσλαμβάνονται σε περιόδους ύφεσης και υπεραντιπροσωπεύονται στις επισφαλείς θέσεις εργασίας, την ώρα που οι γενικοί δείκτες ανεργίας μπορεί να ανεβαίνουν.
  - ερμηνεία με βάση το «**διαχωρισμό εργασίας**» προσεγγίζει την απασχόληση των γυναικών ως αυστηρά συνδεδεμένη με συγκεκριμένους τομείς της αγοράς εργασίας και έτσι εμφυλοποιεί (θηλυκοποιεί) συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, που κατεξοχήν αποτελούν «γυναικεία υπόθεση».

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ - ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ

- Εξοντωτικά και Ελαστικά Ωράρια
  - «Είμαι ασφαλισμένη τετράωρη, αλλά δεν δούλευα για τετράωρη».
  - «Λέω θα δουλέψω 1 μήνα σερί για να πάρω τις 15 μέρες».
- Ανύπαρκτες Συμβάσεις Εργασίας
  - «Λέω να υπογράψω (την πρόσληψη), μην στεναχωριέσαι, λέει, έχει γίνει».
- Επισφαλείς Αμοιβές
  - «Δε θα μου ζητιανεύεις τώρα τα 5 ευρώ της υπερωρίας».
  - «Για να κάνετε Πάσχα»
- Σεξουαλική Παρενόχληση ως Σύμφυτη Συγκεκριμένων Θέσεων Εργασίας
  - «Θα σου την πέσουνε οι περισσότεροι πελάτες».
  - «Δεν ήθελα ούτε να με αγκαλιάζει κάποιος, ούτε να με φιλάει, εκεί δουλεύω»
- Η Κατασκευή Μη Τυπικής (Φιλικής) Σχέσης Μεταξύ Εργαζομένων και Εργοδοτών
  - «Εδώ πέρα είμαστε όλοι φίλοι».
  - «Προσπαθούσε να εισβάλει στην προσωπική μου ζωή».
- Η Τακτική του «Διαίρει και Βασίλευε»
  - «Ένα άτομο είναι ικανό να χαλάσει τα πάντα».
  - «Προβλήματα εσωτερικά και όχι από τους ανωτέρους».
- Έμφυλες Ιεραρχίες
  - «Το 19χρονο κοριτσάκι που ήρθε να μας κάνει κουμάντο».
  - Συνήθως αυτές τις θέσεις τις παίρνουν άντρες».

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ : «ΕΔΩ ΠΕΡΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΟΛΟΙ ΦΙΛΟΙ»

- Συμβαίνει πάρα πολύ, είναι το κλασσικό που λένε ότι «δεν είμαστε εργαζόμενος και αφεντικό, είμαστε συνεργάτες» (.) ο εργαζόμενος πρέπει να πει ότι «δεν το κάνουμε μαζί (.) εγώ δουλεύω εσύ βγάζεις υπεραξία από εμένα», γιατί (.) αυτό που κάνουν είναι να προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα οικείο περιβάλλον, ένα φιλικό περιβάλλον, «εδώ πέρα είμαστε όλοι φίλοι», εεε έτσι ώστε ρε παιδί μου μετά (.) να (.) το χω δει να συμβαίνει να έρχεται η στιγμή που θα πρέπει κάποιος να απολυθεί (.) και να σου λένε (.) «δεν θέλω να σε διώξω και δεν μπορώ, αλλά τι να κάνω και κατάλαβε με». («Ελευθερία», 23 ετών, εστίαση)

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ : «ΣΥΝΗΘΩΣ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΘΕΣΕΙΣ ΤΙΣ ΠΑΙΡΝΟΥΝ ΑΝΤΡΕΣ»

- Είχα ανέβει κάποια στιγμή, και είχα γίνει από απλή υπάλληλος σε υπεύθυνη του καταστήματος (.) και ήμουν εγώ ανώτερη αλλά (.) δεν είναι και πάντα καλό, γιατί γενικά στον χαρακτήρα μου δεν μπορώ να (.) να επιβάλλομαι, ίσως είναι επειδή είμαι μικρή σε ηλικία (.) και δεν μπορώ να το συνηθίσω ακόμα (.) εεε οι άντρες είναι καλοί σε αυτές τις θέσεις, γιατί ίσως μπορούν να κυριαρχούν, να ναι πιο κυρίαρχοι πάνω στις γυναίκες και γενικά στους υπόλοιπους (.) γιατί ένας άνδρας μια γυναίκα δεν την ακούει τόσο εύκολα, το βλέπω ακόμα και τώρα στην δουλειά μου.
(«Κατερίνα», 23 ετών, εστίαση)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ & ΠΗΓΕΣ

KARAGKOUNI, E. & FIGGOU, L. (2022) [PRECARIOUS WORK EXPERIENCES OF YOUNG WOMEN IN CRISIS RIDDEN GREECE](#)
- SCIENTIFIC ANNALS-SCHOOL OF PSYCHOLOGY AUTH, VOL.
14, PP. 149-172

ΒΑΚΟΛΑ , ΝΙΚΟΛΑΟΥ 2012, ΟΡΓΑΝΩΣΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ , ΑΘΗΝΑ, ROSILI

ARNOLD, COOPER, ROBERTSON, 2020 WORK PSYCHOLOGY
[HTTP://WWW.E-PSYCHOLOGY.GR/WORK-PSYCHOLOGY](http://www.e-psychology.gr/work-psychology)